

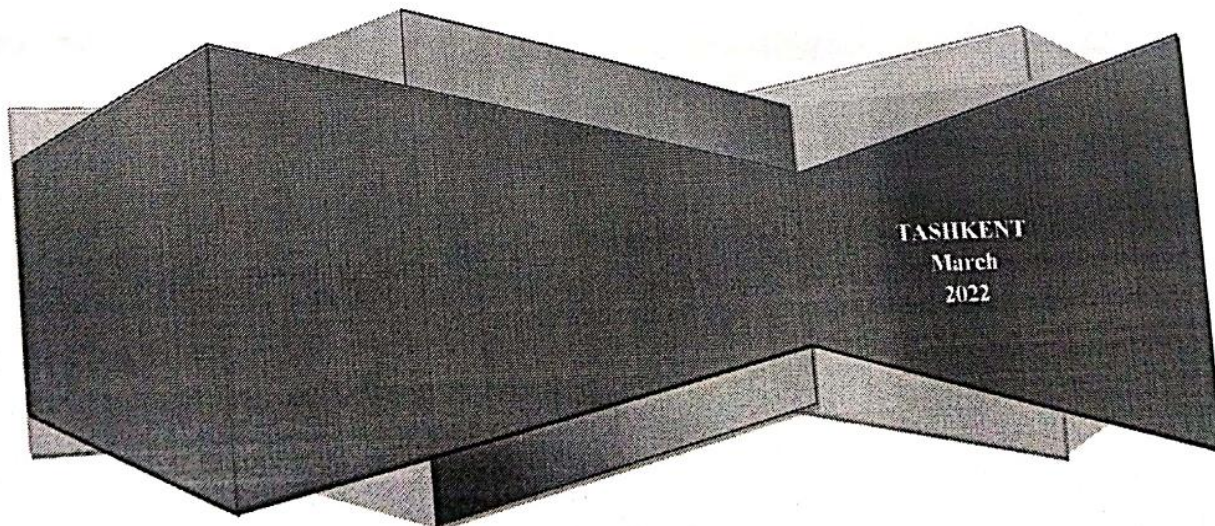
**SPECIALIZED BRANCH
OF TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW
TOSHKENT DA VLAT YURIDIK UNIVERSITETINING
IXTISOSLASHTIRILGAN FILIALI**

international online scientific-practical conference proceedings

xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiya materiallari to'plami

**LANGUAGE TEACHING: NEW APPROACHES AND
INNOVATIONS**

TIL TA'LIMI: YANGI YONDASHUVLAR VA INNOVASIYALAR

Toshkent davlat yuridik universitetining Ixtisoslashtirilgan filiali, Umumta'lim fanlari kafedrasidan filialning 2021-yil 18-noyabr sanasi bilan tasdiqlangan, 2021/2022 o'quv yili uchun ilmiy-tadqiqot ishlar rejasiga binoan o'tkazilgan xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiya materiallari to'plami filialning 2022-yil 24-fevraldagi 2-son Kengashi qarori bilan nashrga tavsiya etilgan.

"Til ta'limi: yangi yondashuvlar va innovatsiyalar" mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiya materiallari to'plami // Mas'ul muharrir: kafedra dotsenti v.b. PhD B.R.Samatova. – Toshkent: TDYUIF, 2022. – 374 bet.

Taqrizchilar:

D.Xashimova – Toshkent davlat yuridik universiteti, O'zbek va rus tillari kafedrasida professori, ped.f.d.

X.Paluanova – O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, Ingliz tilini o'qitish metodikasi kafedrasida mudiri, professor, Fil.f.d.

Tahrir hay'ati:

**A.Aripova, B.Samatova, Sh.Aripova,
Z.Po'latova, M.Eshanova, E.Sabirova,
M.Allanazarova, X.Axmedova, D.Raxmonova**

Konferensiya yo'nalishlari:

- I. Teaching and learning languages: perspectives and innovative methods
(*Til ta'limi: istiqbollar va innovatsion o'qitish uslublari*);
- II. Traditional or distance education: new trends and opportunities
(*An'anaviy yoki masofaviy ta'lim: yangi trendlar va imkoniyatlar*);
- III. Language, culture and their interpretation
(*Til, madaniyat va ularning talqini*).

***To'plamda chop etilgan materiallarda keltirilgan ma'lumotlar uchun javobgarlik mualliflarning zimmasida saqlangan.

OG'ZAKI DISKURS TURLARINING LINGVO-KULTUROLOGIK
TAHLILI

Matnazarova Xayriniso Satimboy qizi

Urganch davlat universiteti

Roman-german filologiyasi kafedrası

stajyor-o'qituvchisi

xayrinisomatnazarova@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada diskursning yaralishi va dialog texnologiyalarining lingvokulturologik xususiyatlari muhokama qilinadi. Maqolada og'zaki diskurs turlarida eng ko'p uchraydigan lingvokultural elementlar, lingvokulturologik tizim dunyodagi umuminsoniy qadriyatlar tizimining mavjudligi hamda xalqning madaniy darajasini tilida aks etishi ham tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: *lingvokulturologik tizim, og'zaki diskurs, interaktiv muloqot, madaniyatlararo muloqot.*

LINGUOCULTURAL ANALYSIS OF TYPES OF ORAL
DISCOURSE

Abstract. This article discusses the origins of discourse and the linguoculturological features of dialogue technologies. The article also analyzes the most common linguocultural elements in the types of oral discourse, the existence of the linguoculturological system in the world system of universal values and the language of the cultural level of the people.

Keywords: *linguocultural system, oral discourse, interactive communication, intercultural communication*

Muloqot jarayonida diskursning yaralishi va dialog texnologiyalarining lingvokulturologik xususiyatlari tahlil qilinadi. Interaktiv va samarali muloqot funksiyalari bilan bir qatorda xatti-harakat va tartibga solish tushunchasi muloqot ishtirokchilarining subyektiv faoliyatining namoyon bo'lishi va ularning o'zaro ta'sirining o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liqdir. Imkoniyatlilik intersubyektiv nisbiylikning namoyishi – protsessuallik, kontekstlilik va muloqotning ishtirokchilarining subyektivligi o'rtasidagi bog'liqlik, lingvistik identifikatsiyani shakllantirish imkonini berishi bilan belgilanadi. Biz bilan o'zaro yaqin aloqada muloqotning xususiyatini aniqlash uchun bizga diskursning tilshunoslikda namoyon bo'lish xususiyatlarini qisqacha bayon qilish va kommunikativ shaxsiyat masalasini

o'rganib chiqish zarur bo'ladi. Lingvistik shaxsiyat (Batsevich, 2007), ona til kodining yetarlicha darajasiga ega bo'lgan shaxs sifatida namoyon bo'lgan shaxsga nisbatan qo'llaniladi (Kodeksda aloqa (aloqa) kanallari orqali axborotni uzatish qoidalari va qoidalari. (Batsevich, 2007), turli xil kommunikativ vaziyatlarda ijtimoiy-madaniy xususiyatlar o'ziga xos bilim asosiga va og'zaki, semantik, pragmatik va kognitiv darajada ma'lum bir milliy-etnik tilga ega bo'lgan shaxs sifatida qaraladi. Til shaxsiyatining amalga oshirilishi an'anaviy ravishda tillardagi shaxslar, jamiyatlar va subyektlar o'rtasida axborot, tajriba, qobiliyat, malaka va faoliyat natijalari bilan almashinuvida ro'y beradigan aloqalar va o'zaro aloqalar majmuasi sifatida aniqlangan muloqot jarayonida amalga oshiriladi. Muloqot bilan aloqa qilishning barcha mumkin bo'lgan turlari va odamlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklarni qamrab oladigan murakkab konsepsiya: axborot (axborot almashish), interaktiv (aloqalar va ishtirokchilarning ta'siri); aql-idrokka ega (hissiyotlarni qabul qilish orqali qabul qilish). Shunga ko'ra, agar diskurs jamiyat va shaxsning shakllanishi va rivojlanishi uchun kerakli va universal shartlardan biri bo'lsa, diskurs birinchi navbatda axborot aloqasi bilan bog'liq. Kelajakdagi mutaxassislarning filologiya mashg'ulotlari tarkibida muloqotni hodisalar mavjudligidagi (til va nutq bilan birga) rejimlaridan biri sifatida ko'rib chiqish kerak; Ijtimoiy shovqin va aloqa sohasining nomutanosib va semantik jihatlari; fikr almashinuvining murakkab, ramziy, shaxsiy va transaksion jarayoni davomida ma'lum tashqi yoki ichki axborotni yetkazish bilan shug'ullanishimiz mumkin, shuningdek, aloqa ishtirokchilari bir-biriga nisbatan bo'lgan maqom rollarini namoyish etishi mumkin. Til, til-madaniy va madaniyatlararo muloqotni shakllantirishni ta'minlaydigan muloqot jarayonida diskurs yaratiladi (1-jadval)

Jonli muloqot tili nafaqat til ko'nikmalri balki lingvokulturologik ko'nikma va bilimlarni talab qiladi. Shu o'rinda bu ikkala tushunchga oydinlik kirish o'rinli. Til ko'nikmalari yordamida muayyan tilda muloqot qobiliyati ishtirokchilari muloqotning tili (til kodi) ni bilishadi, birinchi navbatda barcha til darajalari, til va nutq uslubi, til konstruksiyalari va xabarlarini yaratish qoidalari yaxshi biladi (Batsevich, 2007)

Lingvokulturologik ko'nikmalari va qobiliyatlari orqali suhbatdoshlar til uchun, muloqot uchun ishlatiladigan mamlakatning asosiy madaniy elementlarini (milliy urf-odatlar, an'analar, realiyalari) bilib, ushbu mamlakatda axborotning o'ziga xos tilda aniqlashga va maqsadga erishish maqsadiga erishish uchun undan foydalanishga; interaktiv madaniy muloqotni amalga oshirishga qodir bo'lgan, milliy-madaniy ma'no-mazmunga ega bo'lgan leksik birliklarni bilish va madaniyatlararo muloqot sharoitida ularni to'g'ri ishlatish qobiliyati, shuningdek, madaniyatlararo muloqotning madaniyatlararo vakolatlari ishtirokchilari individual

va guruhni rag'batlantirish maqsadlari, xulq-atvor turlarini shakllantiruvchi (muayyan jihatlardan), odatiy muloqot jamiyatining milliy qonun-qoidalarini, qonunlari va qoidalarini biladi, kommunikativ birliklar, og'zaki bo'lmagan qismlar (imo-ishoralar, yuz ifodalari); milliy va madaniy an'analar, qadriyatlar tizimini o'zlashtirish;

Lingvokulturologik tizim dunyodagi umuminsoniy qadriyatlar tizimining mavjudligi hamda xalqning madaniy darajasini tilida aks etishi uchun sharoit yaratadi. Ma'lumki, madaniyatning o'ziga xosligi shaxsning bilimlari lug'at va fe'l-atvoring potentsialini, grammatik shakllarini va tuzilmalarini tushunish, ona tilining uslubiy xilma-xilligi, diskursning lingvistik hatti-harakati, va tilshunoslik hissi, bu shaxsning tilshunoslik me'yorlariga ko'ra o'z nuqtai nazarlarini taqdim etishi va semantik va uslubiy jihatdan eng muvaffaqiyatli va aniq variantlarni tanlash imkoniyatini beradi.

Og'zaki diskurs matnining lingvokulturologik tahlili quyidagicha bo'ladi:

Diskurs til va madaniyat sohasidagi umumiy va didaktik aloqalarning o'zaro munosabatlar jarayonida mazmuni belgilaydi, natijada har bir ishtirokchining fikrini yetkazish va ularni maksimal yaqinlik bilan tushunarli tilda etkazaadi, bu esa integral butun fikr va taxminlarning mustahkamligini o'z ichiga oladi. Shuning uchun biz muloqot natijasida faqat fikr va g'oyalarni almashish bilan emas, balki har bir obyekt (obyektni) ularning solishtirishga mos mulk, o'zaro tajriba va umumiy bilimlarga aylantirishimiz, madaniyatlararo muloqot maydonini kengaytiradi.

Og'zaki diskurs turlarida eng ko'p uchraydigan lingvokultural elementlarni quyidagi tartibda taqsimlash mumkin:

Borliqda mavjud lingvokultural birliklari: bunga til belgilari, faqat shu millatga xos bo'lgan san'at yoki buyum turi (milliy artefaktlar). Masalan: a) ingliz tilida: bill (bill), yozgi (pub), pub (pub), kriket, golf (golf), hamburger, sandwich, lift, leaflet

Ijtimoiy ahamiyatli lingvokultural birliklari: bunday elementlar milliy tilda ramziy ma'noga ega bo'lib, milliy madaniyatning bir bo'lagi sanaladi. Masalan, mother-father, homeland-heritage, a northerner, a piece of cake

Afsonaviy, folklor va she'riyatdagi, iboralar va adabiyotda yaratilgan troplar va ko'chim lingvokultural birliklari: lingvokulturologik ma'noga ega bo'lgan bunday birliklardagi ma'no ko'chishi natijasida yangi ma'no kasb etadi. Masalan, *Bloody Nora; the bee's knees; a mist before one's eyes; She walks in beauty; like the night (Lord Byron); like a curate's wife to whom the squire's lady was being very kind (S. Maugham)*

Etnik, kundalik muloqotdagi, va yozma adabiyotdadan olingan frazeologik birlik lingvokultural birliklari hisoblanadi. Masalan, *Let's hit the road, One swallow doesn't make a summer; out of the blue; go to the bow-wows*

Xalq nomenlari (oy nomlariga bog'langan, an'anaviy festivallarga bog'langan, astronomik jismlarga bog'langan, yer va biomorfik tasvirlarga bog'langan) lingvokultural birliklari bo'lishi mumkin. Maslan, Plough Monday, Shrove Tuesday, Rochester's Sweeps Festival, autumn-fall, crown of the year; sere and yellow leaf; the fall of the leaf; spring-springtime, ice run prime; spring tide, the prime of the year, vernal season, Mae, youth; winter-wintertime, winter-tide, hog season, hiems, Mister Hawkins; April (Aprilis, April day, April Fish, April Fool's Day, April Shower)

Ramziy lingvokultural birliklari (ramz, inshoot va buyumlar) bo'lib madaniy mazmundagi lingvistik birliklar, milliy lingvomadaniyatni dunyo miqiyosida e'tirof etilishida hizmat qiladigan ifoda vositalari sanalib ular shu jamiyatning o'zida milliy ramz sanaladi: Maslan, Big Ben; London Eye; The Tower; Stonehenge; The Tube; Peter Pen; beefeater; pub; Magna Carta; Bill of Rights; William The Conqueror; Guy Fawkes

Ijtimoiy va milliy xulq-atvor normalarini aks ettiruvchi lingvokultural birliklar. Masalan, How do you do!, I beg your pardon!, Thank God!, Good Gracious! Don't mention it!, Ok, Yeah, Well and etc.

Shuni xulosa qilish mumkinki, lingvokulturologik xususiyatini hisobga olgan holda og'zaki diskursning vazifasi muloqot subyektlardan biri (gapiruvchi- tinglovchi) tomonidan boshqa mavzudagi munosabatlar, e'tiqodlar, harakatlar, bilim) ba'zan o'z manfaatlarini ko'zlab, yoki, odatda, ijtimoiy-madaniy haqiqatning mazmuniga ko'ra muloqotning o'ziga xos fazilatlarini, birinchi navbatda uning professional yo'nalishini ochib beradi. Shuningdek, muloqot ishtirokchisining shaxsiy, ijtimoiy-madaniy va subyektiv yo'naltirilganligi bilan tanishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bartlett F. C. Remembering. London: Cambridge university Press, 1992
2. Bauman R., Sherzer J. (Eds.). (1974). Research on Discourse ethnography
3. Bochner S. Cultures in Contacts: studies in cross-cultural interaction / S. Bochner. – New York: Pergamon Press, 2013.
4. Bäcklund, Ingegerd. 1992. Theme in English Telephone Conversation. Language Sciences, 14, 4, 545–564.
5. Cloran, Carmel. 1998. Defining and relating Text Segments: Subject and Theme in Discourse. In: On Subject and Theme. Philadelphia, Amsterdam: John Benjamins, 361–404.

MUNDARIJA

I. TEACHING AND LEARNING LANGUAGES: PERSPECTIVES AND INNOVATIVE METHODS	3
A.X.Aripova TILNI SAMARALI O'QITISHGA INTILISH	3
Shahid Hussain Mir USING MOBILE PHONE IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING CLASSROOMS IN PAKISTAN	7
MERITS OF PROJECT BASED LEARNING APPLICATION IN LEGAL Abdullayeva Saida Malikovna ENGLISH CLASSES FOR ENHANCING SPEAKING SKILLS	14
Adilova Charos Alim qizi XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA KLASTERLI YONDASHUVNING NAZARIY ASOSLARI	17
Axmadaliyeva Xosiyatposhsho Abduxayotovna MODERN EFFECTIVE TECHNIQUES TO ENHANCE PUPILS' COMMUNICATIVE COMPETENCE IN ENGLISH CLASSES AT ACADEMIC LYCEUMS.....	19
Azizova Maxliyobonu Maxmadovna LANGUAGE, CULTURE AND THEIR INTERPRETATION.....	23
Аташикова Нилуфар Анарматовна EFFECTIVENESS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES FOR SPECIAL PURPOSES (LSP) USED FOR THE FORMATION OF FUTURE SPECIALISTS' PROFESSIONAL COMPETENCES	26
Бабарахимова А.Х.ИНТЕЛЛЕКТ-КАРТА – НЕЗАМЕНИМЫЙ ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ ПАМЯТИ И МЫШЛЕНИЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ.....	30
Davlatova Vazira Otabek qizi INGLIZ TILINI O'RGANISHDA MOTIVATSIYANING O'RNI.....	34
Davletova Dildora Nadir qizi IMPROVING ENGLISH VOCABULARY THROUGH COLLOCATIONS	37
Джураева Нилуфар Бахтияровна ВНЕДРЕНИЕ АУТЕНТИЧНЫХ МАТЕРИАЛОВ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ	41
Pulatova Durdoni Ravshanovna TALABALARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI TAKOMILLASHTIRISH PRINSIPLARI.....	46
Эрданова Севара ДИФФЕРЕНЦИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ КАК СРЕДСТВО ИНДИВИДУАЛЬНО-ЛИЧНОСТНОГО РАЗВИТИЯ.....	50
Галямова Альфия Ринатовна РАЗРАБОТКА ЗАНЯТИЯ С ПРИМЕНЕНИЕМ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ТЕМУ: «ОСОБЕННОСТИ ТВОРЧЕСТВА А.И. КУПРИНА» (НА МАТЕРИАЛЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ А.И. КУПРИНА)	53
Гиясова Н.Н.О ПРИНЦИПАХ ОБУЧЕНИЯ ИНОЯЗЫЧНОМУ ОБЩЕНИЮ Halikova Shahlo Uktamovna TEXNIKA OLIY O'QUV YURLARIDA XORIJIY TILLARNI O'QITISH.....	61
Ибрагимова Малика Мусаевна «СПОСОБЫ ЭФФЕКТИВНОГО ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА».....	66

L.K.Ilieva, A.B.Murtazaeva THE MOST APPROPRIATE APPROACH FOR TEACHING YOUNG LEARNERS.....	69
Kholmatov Aziz Maratovich INCORPORATING HUMOUR INTO ENGLISH CLASSES FOR THE FIRST YEAR STUDENTS TO ENHANCE THEIR SPEAKING SKILLS.....	74
Маламинова Наргиза Ражапбаевна РАЗРАБОТКА ЗАНЯТИЯ С ПРИМЕНЕНИЕМ ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА ТЕМУ: «ОККАЗИОНАЛИЗМЪ» (НА МАТЕРИАЛЕ ТВОРЧЕСТВА М.ЦВЕТАЕВОЙ).....	78
Matnazarova Hayriniso Satimboy qizi OG‘ZAKI DISKURS TURLARINING LINGVO-KULTUROLOGIK TAHLILI.....	82
Gaukhar Medetova INNOVATIVE APPROACHES TO TEACHING NEWS.....	86
Islom Urol o‘g‘li Minniqulov, LINGUODIDACTIC POTENTIAL OF USING GAMES IN LANGUAGE EDUCATION.....	90
Mirzakarimova, Z.D., Tashtemirova, M.E. PROBLEMS OF WORD SELECTION IN ARTISTIC TRANSLATION.....	94
Мирзакаримова З.Д. ПРОБЛЕМЫ ПОДБОРА СЛОВ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ПЕРЕВОДЕ.....	94
Мурадова Насиба ОБУЧЕНИЕ ПО МОДУЛЬНО-БЛОЧНОЙ СИСТЕМЕ КАК АКТИВИЗАЦИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ.....	97
.....	97
Мухитдинова Мунирахон Равшановна ГИПЕРМЕДИАВИЙ ВОСИТАЛАР ЁРДАМИДА ТАЪЛИМ ОЛУВЧИЛАРИНИГ БИЛИМ ДАРАЖАСИНИ МАСОФАДАН МОНИТОРИНГ ЎТКАЗИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ.....	99
Назарова О.Ш. РОЛЬ ИННОВАЦИЙ КАК МЕТОДОЛОГИЯ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ВУЗАХ.....	103
Nishonov Ilhom Dilmurodovich THE INDISPENSABLE ROLE OF NEED ANALYSIS IN CREATING SYLLABUS.....	107
Norho‘jaeva Muborak Murodkhudjaevna, AN INTEGRAL PART OF LANGUAGE LEARNING AND ITS GENERAL PRINCIPLES OF LISTENING COMPREHENSION.....	110
Парпиева Махсудахон Махмуджановна АКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ НА ЗАНЯТИЯХ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	116
Qo‘chqorova Mahina Xojimurodovna PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA O‘QUV MASHG‘ULOTLARINI O‘TKAZISH MASALALARI.....	120
Z.A.Kochkorova THE EFFICIENCY OF USING VISUALS IN TEACHING ENGLISH.....	123
Qo‘shaqboyeva Sayyoraxon Sarvarbek qizi AFAZIYA NEYROLINGVISTIK TADQIQOT OBYEKTI SIFATIDA.....	127
Раджапова Регина Рустамовна О НЕКОТОРЫХ ПРОБЛЕМАХ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ.....	131
Pulatova Zulfiya Abduazizovna IPSATIV VAHOLASH.....	136
Сагдуллаева Хилола Мирхалиловна СТРАТЕГИЯ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО В ВОЕННЫХ ВУЗАХ.....	139
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	139